

Nr 151.

Av herr **Nylander**, om vissa åtgärder till förbättrande av befodringsförhållandena inom armén.

Betydelsen av ett på sunda principer uppbyggt befodringsssystem för de efter genomförandet av 1925 års härordning å aktiv stat kvarstående militära befattningshavarna torde icke kunna överskattas. Det sattes i utsikt att den nya försvarsorganisationen skulle medföra om icke gynnsammare så i varje fall icke sämre befodringsmöjligheter för den aktiva befälskåren. Det sätt, på vilket den år 1925 beslutade kaderminskningen genom överföring av officerare och underofficerare från aktiv stat till övergångsstat skedde, har emellertid medfört, att befodringsutsikterna för den kvarstående aktiva personalen blivit i allra högsta grad försämrade. Såsom nedan visas äro missförhållandena i detta avseende så stora, att de i hög grad måste komma att inverka på tjänstgöringsförhållandena m. m. Att de tröstlösa befodringsförhållandena icke kunna bidra till att stimulera vare sig arbetsglädjen eller intresset för tjänsten är utan vidare uppenbart.

Det torde ligga i statsmakernas intresse att i den mån det är möjligt snarast borteliminera de rådande missförhållandena beträffande befodringsväsendet. Så synes också kunna ske utan att föregripa den utredning rörande försvaret, som 1930 års försvarskommission kan komma att framlägga, och utan att i nämnvärd grad betunga statsverket.

I samband med övergången till 1925 års härordning uppgjordes av chefen för generalstaben förslag för att åstadkomma jämnare befodringsförhållanden och samtidigt en i hög grad önskvärd föryngring inom de högre officersgraderna. Förslaget, som blev i princip av Kungl. Maj:t godkänt, innebar att medelbefodringsåldern borde vara för befodrning till överste 48, till överstelöjtnant 46 och till major 44 år. Vad kompaniofficersgraderna beträffade borde man utgå ifrån, att varje därtill lämplig och kompetent officer komme att vinna befodrning till kapten efter uppnådda 15 tjänsteår, vilket motsvarar ungefär 37 levnadsår.

Dessa siffror hava emellertid i praktiken visat sig fullständigt ohållbara. Under år 1929 och de första månaderna av 1930 utnämndes 38 majorer, av vilka endast 7 erhållit majors lön. Avgången från aktiv stat är synnerligen ringa, och utgjorde antalet inom majors och högre grader avgångna under år 1930 endast 5. Den beräknade motsvarande siffran utgör 12 för år 1931 och 13 för år 1932. En beräkning ger vid handen, att av de 38 ovannämnda majo-

terna vid utgången av år 1932 komma att kvarstå 21, som ännu icke erhållit majors lön. Medelbefodringsåldern för dessa majorer utgör 47—48 år. För överstelöjtnanter och överstar var medelbefodringsåldern år 1930 48 resp. 49 år, men kunna dessa siffror under år 1932 beräknas komma att stiga till 50 resp. 51 år.

De av Kungl. Maj:t beräknade medelbefodringsåldrarna för regements-officerare komma således att avsevärt stiga och torde år 1932 komma att utgöra vid befordran till överste 51 i stället för 48 år samt för överstelöjtnant 49 i stället för 46 och för major 47 i stället för 44 år.

Befodringsförhållandena för äldre subalternofficerare ställa sig ännu be-
drövligare. Inom armén funnos vid 1930 års början icke mindre än 87 offi-
cerare, vilka efter 15 års tjänstetid i subalterngraden utnämnts till kaptener
i vederbörliga regementen utan att hava erhållit kaptens lön. Av dessa er-
höll under år 1930 endast 11 kaptens lön. Under 1931 kunna sannolikt ej
mera än 19 och under 1932 27 beräknas få kaptenslön, varför i slutet av 1932
fortfarande komma att kvarstå 30 stycken av ovannämnda 87 subalternoffi-
cerare med löjtnants lön och detta vid en medelålder av 40 år. Därest ändring
i nu rådande förhållanden icke sker kommer emellertid antalet subalternoffi-
cerare med minst 15 års tjänstetid att vid slutet av år 1932 hava stigit till
omkring 200. Detta utgör om något ett talande bevis för det fullständigt
ohållbara i den nuvarande situationen. Det kan ifrågasättas, om de sämst
ställda å aktiv stat varande subalternofficerare under nuvarande befodrings-
förhållanden ens kunna beräknas att komma i åtnjutande av kaptens lönegrad
före uppnådd pensionsålder och således måste avgå med löjtnants pension.

Antalet surnumerära fänrikar utan lön eller arvode utgjorde inom armén
den 1 juni 1929 29 stycken och den 1 juni 1930 icke mindre än 77 stycken.
Sålunda måste nästan varje officersaspirant räkna med att efter vunnen
officersbefodraren i regel gå lönlös minst ett år, vilket förutsätter att ingen
kan bliva officer utan att anlita egna ekonomiska resurser.

Det kan icke anses rimligt eller lämpligt, att staten i sin tjänst under
många år utnyttjar ett stort antal unge män utan någon som helst ersätt-
ning, ej heller, att en äldre subalternofficer icke skall hava utsikt att inom
rimlig tid komma i åtnjutande av kaptens lön.

Arméns framtida duglighet torde i hög grad bero på officerskårens fort-
satta intresse för tjänsten samt på dess plikttröhet och ansvarskänsla. Även
om statsmakterna med fullt fog kunna räkna härför på synes i gengäld härför
rättvisan kräva, att snara åtgärder vidtagas för att åstadkomma lättnader
i befodringsläget.

Av det ovan sagda framgår, att de ansvariga militära myndigheterna efter
genomförande av 1925 års härordning icke kunnat ens tillnärmelsevis följa
den uppgjorda normalplanen för befodrarna. Tillämpandet av den be-
räknade medelbefodringsåldern för officerare har endast kunnat ske vid ett

tillfälle — nämligen då härordningen trädde i kraft den 1 januari 1928. Det synes uppenbart, att enda möjligheten till att i någon mån upprätthålla planen med en viss medelbefordringsålder är att åstadkomma en snabbare avgång från aktiv stat än vad som är möjligt under nuvarande förhållanden.

Detta kan tänkas ske dels genom ett uppsättande av den år 1925 beslutade reservstaten och dels genom en ändrad tillämpning av nu gällande bestämmelser för den militära personalens pensionering så att möjlighet beredes att lämna den aktiva tjänsten före inträdet i pensionsåldern.

Beträffande den beslutade *reservstatsinstitutionen* må följande framhållas:

Tillsättandet av den i 1925 års härordning bestämda reservstaten, vilken bland annat upptager 308 officersplatser, har ännu icke tagit sin början, ej heller hava de vakanser besatts, som under de senare åren uppstått i den år 1914 upprättade reservstatsorganisationen. Säsom skäl härför har framhållits den rikliga tillgången på officerare på övergångsstat. Antalet officerare på den äldre reservstaten och övergångsstaten utgjorde år 1928, då övergångsstaten hade sin största omfattning, 823. Siffran har sedan snabbt nedgått och beräknas vid 1934 års utgång hava sjunkit till endast 390 officerare, varav endast omkring 25 på 1914 års reservstat och återstoden på övergångsstat. Då antalet officerare på den äldre reservstaten och övergångsstaten därefter automatiskt ytterligare kommer att nedgå, har det ovan angivna skälet mot att genast uppsätta den beslutade reservstaten förlorat sin aktualitet.

Chefen för generalstaben gjorde i skrivelse den 9 april 1929 framställning om, att den år 1925 beslutade reservstatsorganisationen måtte successivt genomföras med början under budgetåret 1930—1931. Bland skälen härför framhölls bland annat, att en reservstat icke kan uppsättas inom loppet av ett fåtal år, utan måste härför beräknas en tidsperiod av omkring 10 år samt, att befälstillgången å den äldre reservstaten och övergångsstaten kommit att minskas hastigare än som beräknats. Vidare erinrades om, att reservstaten komme att utöva ett gynnsamt inflytande på avgången från aktiv stat och därmed förbättra befordringsförhållandena för den aktiva befälskåren. Departementschefens på generalstabschefens förslag grundade äskande om uppsättande av denna reservstat blev emellertid av förra årets riksdag avslagen. Nu framgår av vad som ovan anförts, att alla skäl tala för ett skyndsamt påbörjande med att uppsätta den år 1925 beslutade reservstaten.

Beträffande den senare möjligheten att ordna en snabbare avgång från aktiv stat genom att viss personal skulle medgivas tillstånd att lämna militärtjänsten före pensionsåldern framhålls följande.

De nuvarande pensionsbestämmelserna föreskriva 30 tjänste- och 50 levnadsår för bekommande av kaptens pension och fyllnadspension. Bestämmelserna skulle med fördel kunna omarbetas i sådan riktning, att officer och underofficer, som uppnått antingen minst 42 eller 45 års ålder och inne-

har minst 22 respektive 25 tjänsteår på ansökan kunde av Kungl. Maj:t beviljas tillstånd att avgå från aktiv tjänst och såsom lönlös kvarstå i regemente eller kår intill fyllda 50 år. Skyldigheten att under hela denna tid erlægga stadgade pensionsavgifter bibehålles, varefter den sökande vid inträdet i den ordinarie pensionsåldern skulle behålla rätt att komma i åtnjutande av pension och fyllnadspension enligt nu gällande bestämmelser.

Under nuvarande förhållanden tvingas en militär befattningshavare, som icke kan räkna med befordran till högre grad, att flera år kvarstå i tjänst enbart för att uppfylla fordringarna för erhållande av pension. Hans kvarstannande i tjänst omöjliggör varje uppflyttande i högre lönegrad av alla dem, som stå efter honom. Det ligger i sakens natur, att dessa förbigångna befattningshavare icke kunna bibehålla samma intresse för tjänsten som tidigare, och att de, måhända med ett visst åsidosättande av tjänstens krav, söka förbereda en existensmöjlighet inom något annat verksamhetsområde före inträdet i pensionsåldern. Funnes möjlighet för denna personal att — om tillfälle till annan verksamhet erbjöde sig före den ordinarie pensionsåldern — avgå från militärtjänsten med bibehållen möjlighet att erhålla pension, skulle detta således innebära en stor fördel för såväl försvaret som för den enskilde.

En dylik anordning innebär icke någon förtidspensionering och kan icke heller i nämnvärd grad inverka på staten för arméns pensionskassa. Skillnaden i löneklass mellan den, som på detta sätt avgår från aktiv tjänst, och den som efter denne övertager lönen, medför en faktisk besparing för statsverket. Den höjda medelbefordringsåldern har medfört ett efter hand alltmer ökat antal löntagare inom den högsta löneklassen av respektive lönegrader med ty åtföljande ökade utgifter för statsverket. Såsom ett exempel härpå kan anföras, att den verkliga kostnaden för löner till å stat upptagen personal vid Älvsborgs regemente utgjorde under budgetåret 1929—1930 548,672: 35 kronor mot en enligt 1925 års härordning beräknad utgiftsstat för detta ändamål av 495,162 kronor, alltså en merkostnad av 53,510: 35 kronor enbart för detta regemente. En sänkning av medelbefordringsåldern kommer däremot att medföra en sänkning av lönestaten.

Till sist må erinras om att en på detta sätt avgången personal alltjämt kvarstår såsom en vid mobilisering disponibel kvalificerad befälstillgång.

De ovan angivna åtgärderna torde kunna medföra åtminstone någon förbättring i de rådande dåliga befordringsförhållandena inom armén.

På grund av det ovan anförda får jag härmed hemställa,

att riksdagen måtte fatta beslut om *dels* att den år 1925 beslutade reservstatsorganisationen omedelbart måtte börja uppsättas eller åtminstone att vakanserna i den äldre reservstaten återbesättas, *dels*

att utfärda sådana bestämmelser, att Kungl. Maj:t kan på ansökan bevilja officer, som fyllt antingen minst 42 eller 45 år och kan tillgodoräkna sig minst 22 respektive 25 tjänsteår, rätt att avgå från aktiv tjänst och kvarstå som lönlös i regemente eller kår med bibehållen rätt att enligt nu gällande författningar komma i åtnjutande av pension med fyllnads-pension.

Stockholm den 20 januari 1931.

Axel Nylander.

I motionens syfte instämmer

C. G. Hammarskjöld.
